

ДОКЛАД И ОБОБЩЕНИЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ИЗСЛЕДВАНЕ “КОЛКО ДОБРЕ ПОЗНАВАМ СВОЯТА КУЛТУРА”

МИГЛЕНА МОЛХОВА

Фондация за развитие на културния и бизнес потенциал на гражданското общество
София, България
cubufoundation@gmail.com

РЕЗЮМЕ

Този доклад, част от проучването „Колко добре познавам своята култура?“, е организиран в рамките на партньорски проект FOCAL, финансиран по програма „Учене през целия живот“, Секторна програма „Грюндвиг“ – Партньорства за познание. Целта на проучването беше да събере мнения относно местната култура, традиции, вярвания и други теми, свързани с културното развитие и познание. Една от основните цели на проучването беше да сравни познанието, относно традициите и културното наследство, сред младите и по-възрастните, които се смятат за „пазителите на традицията“. Резултатите от проучването са първата стъпка към повишаване на знанието относно традициите, фундаменталните ценности, националните обичаи, като граничен камък за бъдещо развитие и просперитет.

1. Методология

Проучването е разработено посредством въпросник, съдържащ 24 въпроса, засягащи различни части на националната култура и традиции – историческо минали, религия, вярвания, обичаи, фолклор и архитектура. Въпросникът беше направен online, с цел да се предостави по-лесен достъп за интервюираните (попълващи го собственооръчно), а и за интервюиращите, тъй като така пряко работят с представителите на целевите групи. Тъй като целевата група (поне част от нея) са по-възрастни хора, беше по-лесно да се работи заедно с тях, в процеса на попълване на въпросниците, отколкото да им се даде просто възможността да ги попълват сами. Проучването продължи 6 седмици.

Пробната стратегия на проучването може да бъде описана като многопластова, удобна, опростена. Многопластовата стратегия включва разделянето на населението на хомогенни групи, всяка включваща индивиди с подобни характеристики.

2. Участници

57 души взеха участие в проучването (26 мъже и 31 жени). 12 от тях за във възрастовата група между 18–25; 20 между 26-35 и 15 са над 55 годишна възраст. 26 от 57-те, които взеха участие в проучването са със средно образование, а 31 имат диплома от университет или по-висок образователен ценз (*Вижте графиките по-долу*).

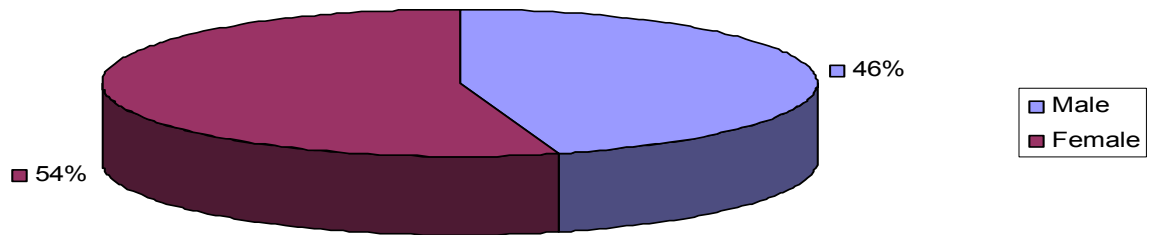
Lifelong
Learning
Programme

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

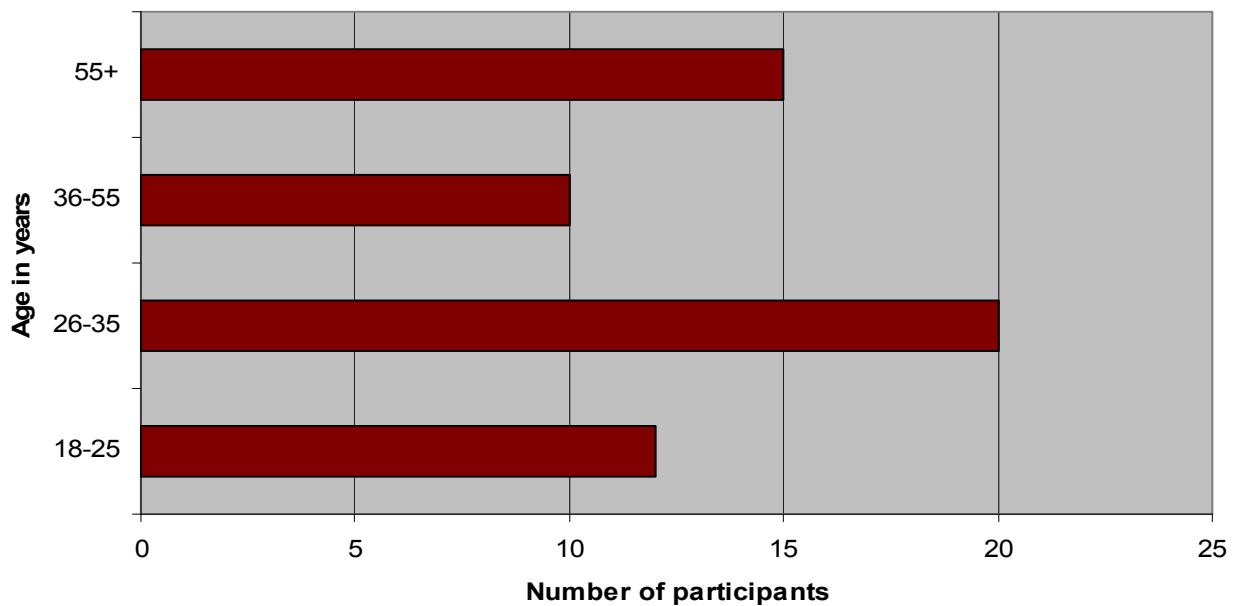
Gender of participants

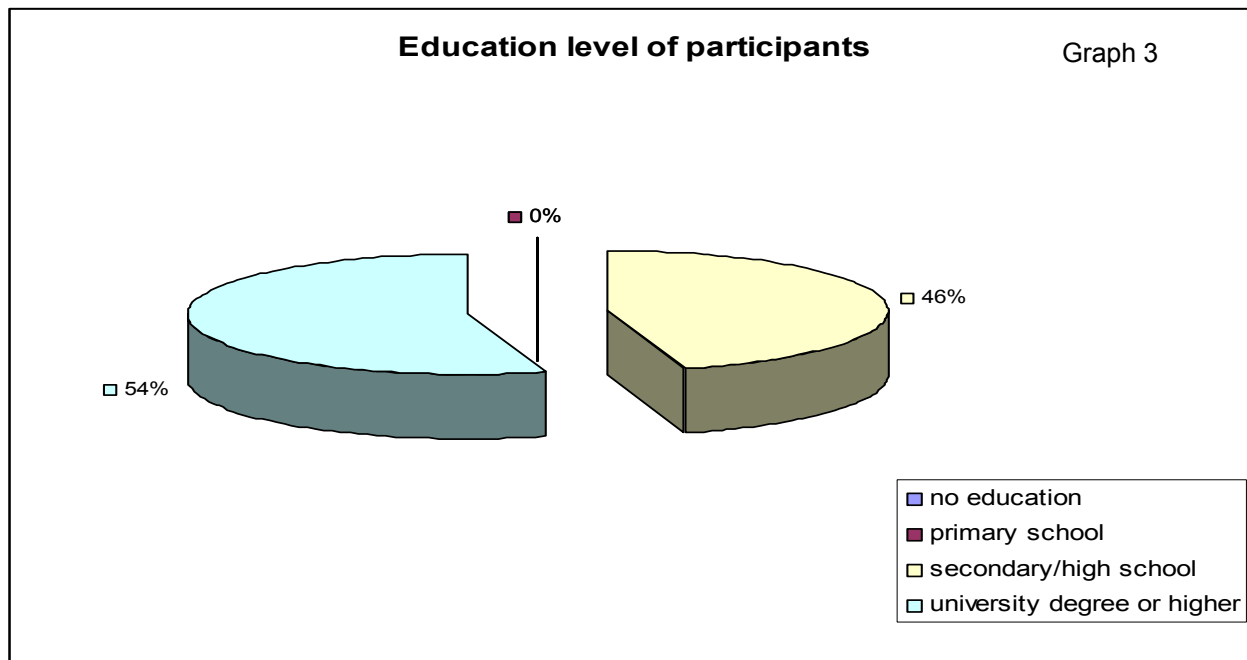
Graph 1

Age range of participants

Graph 2

3. Ключови открития за основни факти, свързани с държавната и националната история

Що се отнася до въпросите, свързани с националната и държавна история, можем да заключим, че мнозинството от запитаните отговориха правилно на зададените въпроси, демонстрирайки, че знаят основните факти за формирането на българската държава (96%), за символите, характеризиращи българския народ, както и тяхното значение (68%), относно ключови изобретения и открития, направени от българи, променили своеобразно модерната история на света (като Кирилицата (88%), като прототипа на първия компютър (86%), като 6-я тон на сърцето (19%). От последния въпрос, търсец с какво България е известна по света (засягащ изобретения и открития, направени от българи), става ясно, както свидетелстват резултатите, че хората са много добре запознати с определени факти (факти, постоянно напомняни на обществото от различните медии), а от друга страна са по-малко запознати с факти, имащи същата важност, но не са толкова медийно популярни. Пример за това е откриването на 6-тия сърдечен тон, което беше обявено за българското откритие на XX-ти век.

Имайки предвид възрастта на отговарящите, както и кръстосания анализ на зависимостта от познанията спрямо възрастта им, можем спокойно да констатираме, че по-възрастните хора знаят доста повече факти за историята в сравнение с младите. Например 83% от хората над 55 години отговориха правилно на въпроса кой е символът, характеризиращ нацията ни, докато процентът във възрастовата група между 18-35 е 68%.

Друг важен въпрос в тази секция от въпросника е този за българските паметници на културата, част от културното наследство на UNESCO. В действителност едва шестима души от 57 запитани (11%) отговориха правилно на този въпрос като повечето от тях бяха във възрастовата граница 26-35. Една от вероятните причини за това е че някои от тези паметници, дадени като отговори, са включени едва наскоро в списъка с паметници на културата на ЮНЕСКО и хората, които са запознати с този факт, не са толкова много. Възрастните хора често дават отговори, включващи повече паметници, отколкото на практика са показани в официалната статистика. Причина за това е, че по-възрастните хора считат

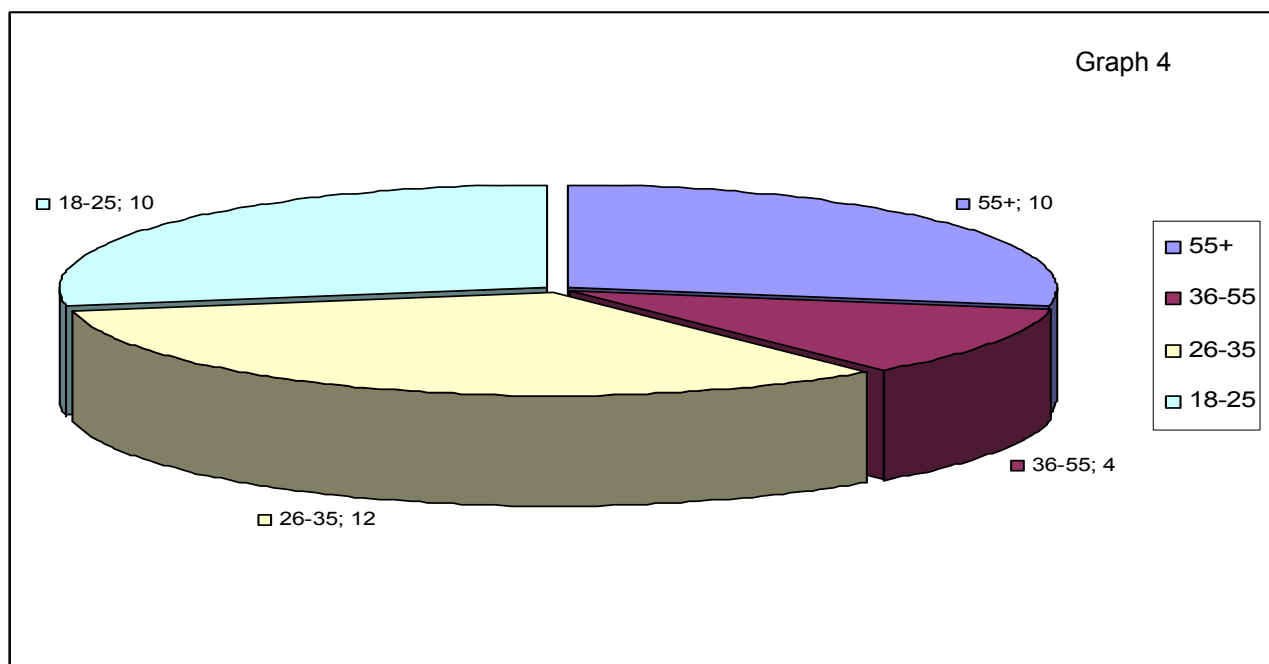

повече национални паметници за уникални и достойни за включване към списъка със световно културно наследство.

4. Ключови открития за познанието относно вярванията и обичаите (9-12)

Тази част от въпросника съдържа въпроси, свързани с изключително популярни традиционни вярвания и обичаи по отношение на предсказване на времето, зли духове, суеверия, пословици и поговорки.

31% от запитаните отговориха вярно на въпросите, свързани с посочването на ден, спрямо който може да бъде определено метеорологичното време за остатъка от годината. Съдейки по това дали по-възрастни или по-млади хора са дали повече верни отговори, можем да заключим, че има разлика във верността на отговорите сред различните възрастови групи: 67% сред възрастовата група 55+, 40% в тази 36-55, 60% в групата 26-35 и 83% в групата 18-25 са дали правилни отговори на въпросите (Вижте графика 4).

В този случай най-големият процент верни отговори е даден от най-младите и най-възрастните запитани. Възможна причина защо запитаните на средна възраст биха били запознати по-малко с такива вярвания е фактът, че имаше период на преход в българския социално-икономически живот (от Комунизъм към Пазарна икономика), в който познанието относно традициите и уважението към традиционните вярвания са били някак незначителни; новите ценности и обичаи са били по-значими в ежедневието на хората. Всъщност 63% от хората между 26 и 55 години отговориха, че не вярват в подобни традиционни твърдения. Но тези процеси се обръщат и хората започват да стават все по-склонни да се връщат към корените си и да уважават, както и да се запознават повече със своята история и уникална традиция.

Сходна е ситуацията и при отговорите, засягащи традиционните български обичаи – 58% от всички запитани дадоха правилен отговор. Това са в по-голямата си бройка хора над 55 години и младежи между 18 и 25.

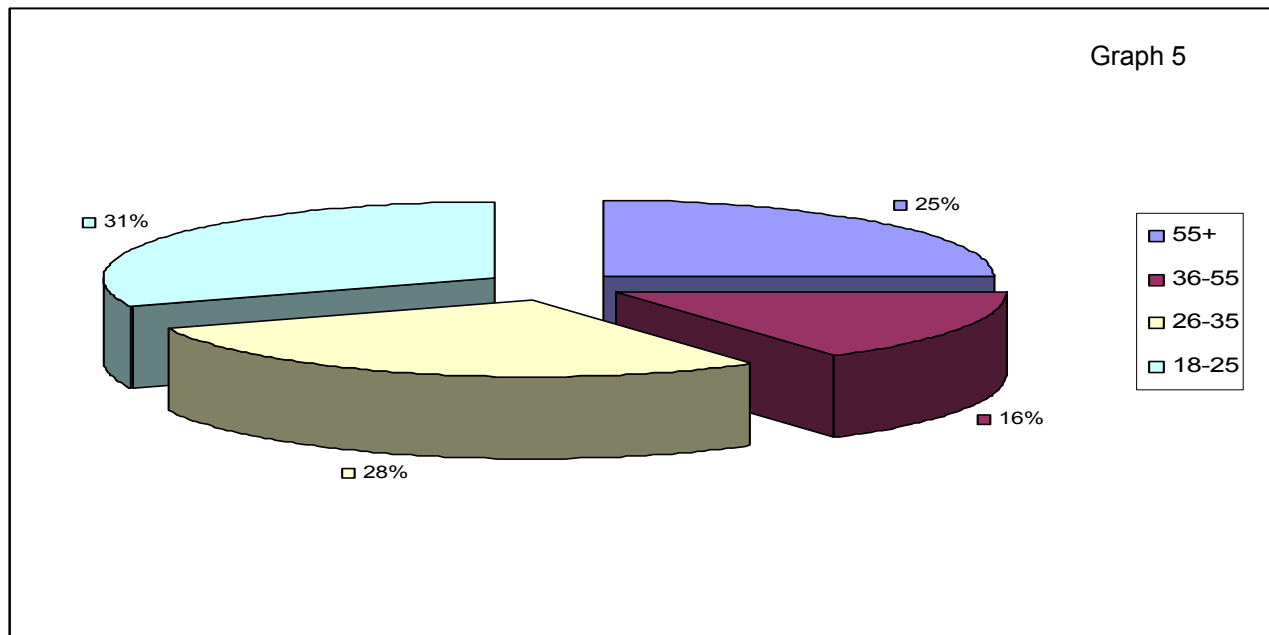
5. Ключови открития за традиционния фолклор (облекло, музика, танци, изкуства, занаяти)

Секция 5 от доклада е свързана с традиционния фолклор. Има различни дефиниции за фолклор, обикновено фокусиращи се върху факта, че артистичните проявления са анонимни и в не-писмена форма. В нашето проучване приемаме по-широка дефиниция на фолклора и решихме да включим в секцията познание, свързано с различни видове изкуства – занаяти, изобразително изкуство, музика, облекло, независимо от това дали техният автор е анонимен или не. Тази част от проучването започва с въпроси, свързани с традиционния стил на обличане (включително и обувки) при мъжете и жените от древното минало. Искахме да видим дали хората знаят традиционните имена на специфичните видове обувки и облекла, както и материалите, от които са изработени. 86% от всички запитани дадоха верен отговор за това какво е името на традиционните обувки, използвани от българите в миналото и 93% от тях посочиха вярно, че са направени от кожа. Резултатите относно традиционното българско облеклото обаче не са толкова ясни. Хората знаят основните елементи и доста голям процент от запитаните дадоха верни отговори (88%-95% в различните възрастови групи познаха част от верните отговори, тъй като въпросите бяха с повече от 2 верни отговора). Но когато стана въпрос за не толкова популярни елементи от традиционното облекло, като горната част на женското облекло, наречено сая или пък долната част от мъжкото, използвано за носене над панталоните, наречено калци, процентът на верните отговори значително намаля – едва 25% от запитаните отговориха вярно за женското облекло и 38% от всички запитани – за мъжкото. Както и в предишната секция хората, които дадоха верни отговори за тези специфични видове дрехи (показващи познание за древните времена) са основно на възраст над 55 години.

Когато става въпрос за традиционни народни песни, инструменти и фолклорни области, всички запитани, без значение от възрастта и образователния си ценз, показаха доста добри познания. Например, един от въпросите, засягащ познанието на народните песни, изискваше хората да познаят имената на песните, които наистина съществуват, сред песни, чиито имена бяха умишлено объркани или сгрешени. Отговарящите бяха доста умели в разпознаването на истинските песни – от десет песни, трябваше да познаят четири. Тези песни бяха разпознати от 81% до 96% от хората. 98% от запитаните отговориха вярно, че един от най-типичните български инструменти – гайдата е най-често използван в района на планината Родопи.

Относно въпросите, свързани с българското изобразително изкуство, отговарящите се разграничиха в отговорите си (43% дадоха грешни отговори, а останалите 57% - верни). От тях беше поискано да посочат името на българския художник - основоположник на българската светска живопис. Почти половината запитани (както се вижда в процентовото съотношение по-горе) обаче дадоха грешни отговори. Таблицата по-долу представя разпределението на хората, дали на верни отговори на въпроса, свързан с българското изобразително изкуство, съобразно възрастовата им граница.

6. Ключови открития за традиционната храна и напитки

Откритията за познанието на хората относно традиционната храна и напитки показват, че хората разпознават като традиционно български редица храни и напитки, типични за други балкански страни. Това, без да поражда особена изненада, идва от неотдавнашното сходно минало, което са имали балканските страни. От гледна точка на възрастта няма различия в познанията на запитаните що се отнася до традиционни храни и напитки – години наред общите традиционни вярвания са предавани от едно поколение на друго. Така например 98% от запитаните посочиха лютиеницата (национално предястие, чието основни съставки са домати, чушки, патладжан, лук, чесън, черен пипер, растително олио, захар и сол) като традиционна българска храна, което е и верният отговор. 84% от запитаните посочиха „баницата“ като традиционно блюдо, което също е верен отговор. Наред с това доста голям процент от хората (54%) познаха, че също така и мусаката е традиционна българска храна, въпреки, че това е ястие, което се приготвя във всички страни от Балканския полуостров и дори в други държави като Армения или арабските страни.

Сходна е ситуацията и с въпроса за алкохолните и безалкохолните напитки. Повечето напитки, посочени от отговарящите като традиционни за България бяха ракията и мастиката, които са характерни и за други страни като Гърция, Турция и Македония.

7. Заключение

Проучването „Колко добре познавам своята култура“ показва, че като цяло хората знаят доста за традиционните български обичаи, вярвания, ритуали и празници. Има и области, като традиционни вярвания и обичаи, където по-възрастните хора имат повече познания за различни стари сказания и респективно дадоха по-голям процент верни отговори. Докато, в същото време, има сфери, отнасящи се до теми като паметниците на културата и включването им към световното културно наследство, където повечето верни отговори бяха дадени от младите хора. Резултатите показват, че познаването на традицията не е непременно свързано със степента на образование. В някои от случаите хората с университетско образование или по-високо такова дават верни отговори, но в други хората със средно образование се справят по-добре. Връзката, която открихме в проучването, е че от значение е

видът познание, и той е този, който предопределя по-широкия обхват на по-големия или по-малкия процент верни отговори. Когато въпросите се отнасяха до популярни факти и вярвания или празници, традиционно празнувани в повечето райони на страната, хората лесно даваха верни отговори. Когато ставаше въпрос за важни факти, информация за които не е толкова често срещана в медиите, хората показваха по-слаби познания.

Lifelong
Learning
Programme

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.